

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Панченко Любові Феліксівни
на дисертаційне дослідження Буйницької Оксани Петрівни
«Система педагогічного проектування інформаційно-освітнього
середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів»,
подане на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук зі спеціальності
13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Актуальність теми. Стратегічні напрями сучасної освіти, її цифрова трансформація окреслюють нові завдання для соціальних педагогів. Активізація їхнього професійного та творчого потенціалу із використанням сучасних цифрових технологій є запорукою уміння упевнено відчувати себе в «суспільстві ризику», ситуаціях невизначеності, нестабільності, складності та допомагати особам, якими соціальні педагоги опікуються, розкрити власні здібності та спрямувати їх на вирішення тих проблем, які виникли в умовах соціальної, економічної, політичної, гуманітарної кризи в Україні та світі. З огляду на сказане, актуальною є тема дисертаційного дослідження О.П. Буйницької «Система педагогічного проектування інформаційно-освітнього середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів».

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дослідження авторки тісно пов'язано з тематикою науково-дослідної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток відкритого освітнього інформаційного середовища університету для забезпечення якості освіти», «Філософські, освітологічні та методичні засади компетентнісної особистісно-професійної багатопрофільної університетської освіти», науковою темою Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України – «Система психолого-педагогічних вимог до засобів інформаційно-комунікаційних технологій навчального призначення».

Відмітимо, що у роботу також увійшли доробки авторки, пов'язані з виконанням завдань міжнародних проєктів в рамках програми Еразмус+ щодо модернізації педагогічної освіти та розвитку її потенціалу.

Найбільш істотним результатом дисертаційного дослідження здобувачки є обґрунтування моделі та розробка системи педагогічного проєктування відкритого інформаційно-освітнього середовища для підготовки майбутніх соціальних педагогів, основними складниками якої є цільовий, інструментально-технологічний, методичний та результативний компоненти; система спрямована на забезпечення персоніфікованого підходу до навчання, підвищення рівня цифрової компетентності викладачів та студентів, сприянню ефективній комунікації та співпраці суб'єктів в умовах змішаного і дистанційного навчання;

Наукова новизна та теоретичне значення роботи полягає насамперед в тому, що дослідницею вперше:

- обґрунтовано модель та розроблено систему педагогічного проєктування відкритого інформаційно-освітнього середовища для підготовки майбутніх соціальних педагогів;
- розроблено модель цифрової компетентності майбутнього соціального педагога, в якій виділено складники, пов'язані із професійний розвитком і самовдосконаленням; професійною комунікацією та взаємодією; інформаційною грамотністю та роботою з даними; безпечним використанням цифрових ресурсів; загальною особистісною компетентністю, цифровим самоменеджментом;
- розроблено індикатори оцінювання якості відкритого інформаційно-освітнього середовища; критерії оцінювання електронних навчальних ресурсів для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів в умовах змішаного та дистанційного навчання.

Практичне значення результатів роботи полягає в розробці цифрових навчально-методичних комплексів та інструментів, як от: «Цифровий кампус

Київського університету імені Бориса Грінченка», інструментів розвитку цифрової компетентності викладачів, які забезпечують підготовку майбутніх соціальних педагогів; цифрові навчально-методичні комплекси для підготовки майбутніх соціальних педагогів «Інформаційно-освітнє середовище в освітньому процесі»; «Проектування та експертиза цифрової освітньої екосистеми»; електронний навчальний курс «ІКТ в професійній діяльності», відкритий курс «Магістрант у цифровому суспільстві».

Результати дисертаційної роботи можуть бути використані в рамках спеціальності 13.00.10 та низки суміжних педагогічних спеціальностей для проектування та впровадження персональних цифрових середовищ студентів та викладачів закладів вищої та післядипломної освіти.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, отриманих результатів та положень. Основні наукові положення дисертації побудовані з урахуванням сучасних уявлень про використання цифрових технологій в освіті, про роль та структуру інформаційно-освітніх середовищ, про особливості процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів у закладі вищої освіти в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку вищої освіти, європейських та вітчизняних нормативних документів, сучасного стану підготовки фахівців в умовах дистанційного та змішаного навчання дозволив дослідниці виявити низку суперечностей та спрямувати науковий пошук на їх подолання.

Монографія складається зі вступу, чотирьох розділів, кожен розділ містить висновки. Дисертантка опрацювала велику кількість наукових джерел: список використаних джерел складається з 393 найменувань, з них 101 джерело – англійською мовою.

У вступі визначено мету, об'єкт, предмет дослідження, сформульовані його завдання, окреслена гіпотеза, методи, які використовувалися автором під час проведення дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість, подаються відомості про апробацію основних положень і результатів дисертації.

Дослідницею визначено комплекс методів дослідження задля досягнення його результатів: методи теоретичного аналізу, аналіз кращих практик, емпіричні та статистичні методи.

У першому розділі подано комплексний аналіз проблеми дослідження. З метою аналізу теоретичних засад цифровізації освітнього процесу підготовки соціальних педагогів авторкою розглянуті основні тенденції розвитку сучасної освіти, вплив цифрової трансформації на організацію освітнього процесу в сучасному університеті, особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів в закладах освіти, визначено інформаційно-освітнє середовище як один з головних факторів для якісної підготовки майбутніх фахівців в умовах змішаного та дистанційного навчання.

Другий розділ присвячено моделюванню інформаційно-освітнього середовища для підготовки майбутніх фахівців в галузі соціальної педагогіки. Дисертантка розглядає особливості проектування такого середовища для підготовки конкурентоздатних соціальних педагогів, що є вимогою часу та стандартів. Нею представлено структурно-функціональну модель середовища, яка розглядається як сукупність компонентів: управлінський, змістовний, організаційний, технологічний. Дослідниця опікується питаннями якості в освіті, які наразі стоять досить гостро в умовах переходу на навчання онлайн. Тісно пов'язані з якістю освіти питання відбору та аналізу технологічних інструментів для побудови цілісного відкритого інформаційно-освітнього середовища: платформи навчання, різноманітні програмні засоби та сервіси. Слушним здається в цьому напрямку, увага до розвитку цифрових компетенцій команди викладачів, які забезпечують підготовку соціальних педагогів в сучасних умовах, описаний в п.2.5.

У третьому розділі представлено систему педагогічного проектування інформаційно-освітнього середовища для підготовки соціальних педагогів. Серед її основних компонентів виділено: цільовий, інструментально-технологічний, методичний та результативний. Серед принципів ефективного

проектування дисертанткою слушно було обрано принципи системного підходу; модульного структурування; принцип модифікації, доповнення та постійного оновлення, спільного використання даних та ін. На основі різноманітних стандартів, українських та європейських, рамок цифрових компетентностей було визначено структуру інформаційно-цифрової компетентності соціального педагога. Разом з тим, треба зазначити, що ця структура лише окреслює рамки, які необхідно ще наповнювати змістом, специфічним саме для цієї спеціальності (див. табл.3.3.).

В третьому розділі авторка слушно акцентує увагу на необхідності педагогічного супроводу навчання майбутніх соціальних педагогів, розуміючи цей супровід як «багаторівневу взаємодію суб'єктів ІОС на засадах співпраці, співтворчості і культури вільного обміну, яка спрямована на вирішення проблем розвитку і сприяє професійному становленню суб'єктів». Така багаторівнева взаємодія студентів та викладачів організована в рамках курсів ІКТ в професійній діяльності з використанням проєктного, перевернутого навчання, навчання в академії тощо.

Останній, четвертий розділ, містить цікавий матеріал з іноваційних педагогічних технологій та сучасних цифрових ресурсів (чатботи і т. і). Персональні середовища викладача, студента, адміністратора розглядаються дослідницею як набір інструментів, які дозволяють використовувати спільні процеси для організації та управління освітнім процесом. Авторкою стисло представлені в цьому розділі результати педагогічного експерименту, до якого долучалися здобувачі 6 університетів України.

Широкий перелік додатків доповнює зміст роботи. Серед таких – корпоративні стандарти цифрової компетентності викладача Університету Грінченка, перелік показників та вагових коефіцієнтів оцінювання результатів діяльності науково-педагогічних працівників, робочі програми навчальних дисциплін, інструментарій дослідження та ін.

Зауважимо, що виконане дослідження відрізняється широкою апробацією його результатів на міжнародних, всеукраїнських конференціях. За результатом дослідження опубліковано 56 наукових праць, серед яких колективні монографії, навчальні посібники, публікації в фахових виданнях України, в наукометричних базах даних.

Однак маємо підстави констатувати, що в дисертації наявні певні недоліки, упущення, дискусійні моменти, а саме:

1. У формулюванні другого завдання доцільно замінити «спроєктувати» на змодельювати або побудувати модель (враховуючи назву та зміст другого розділу «Модель відкритого інформаційно-освітнього середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів»).
2. Загальну гіпотезу бажано було б переформулювати у такий спосіб, *«спроєктоване ІОС сприятиме розвитку цифрової компетентності майбутніх соціальних педагогів та викладачів, які здійснюють їх підготовку; підвищенню ефективності комунікації та колаборації усіх учасників освітнього процесу в умовах змішаного та дистанційного навчання»*. У руслі доказової педагогіки, перевіряючи часткові гіпотези про цифрову компетентність як студентів, так і викладачів, доцільно запланувати вимірювання в розрізі «до-після», та статистично опрацювати ці порівняння із формулюванням статистичних гіпотез та їх перевірки параметричними або непараметричними тестами. Бажано було би також операціоналізувати поняття ефективність колаборації та комунікації та підібрати емпіричні індикатори для її виміру.
3. Дисертаційне дослідження виграло б, якщо б об'єкт дослідження був розширений на процес підготовки не тільки фахівців з соціальної педагогіки, а й з соціальної роботи, підготовка яких в Україні здійснюється за єдиною спеціальністю 231 соціальна робота. Відповідно у моделі педагогічного проєктування (рис.2 автореферату) перелік стандартів підготовки було б розширено: Фахівець із соціальної допомоги дома

(2020), Директор закладу надання соціальних послуг (2020), Соціальний менеджер (2021), Викладачі закладів вищої освіти (2021) та ін.

4. У роботі зустрічаються різновиди компетентності: цифрова компетентність, інформаційно-цифрова компетентність, ІК-компетентність, ІКТ – компетентність, які часто не розмежовуються авторкою та ускладнюють сприйняття тексту.
5. У П.2.4. «Технологічні платформи та програмно-інструментальні засоби забезпечення цілісності ІОС для підготовки майбутніх соціальних педагогів» доцільно зробити акцент саме на соціальних педагогах, наразі це опис середовища для всього університету. Аналогічно, у п.3.1. «Особливості системи педагогічного проектування інформаційно-освітнього середовища підготовки соціальних педагогів...» слабо простежується специфіка підготовки соціальних педагогів.
6. У моделі педагогічного проектування (рис.2 автореферату) у методичному компоненті доцільно зміст навчання поставити першим, а методи та засоби після нього.
7. На жаль, недостатньо відображений в роботі педагогічний експеримент та його результати (п.4.5, с.402-407). Дані експерименту розпорошені в різних містах монографії та системно не представлені. В гіпотезі дослідження йде мова про підвищення компетентності майбутніх соціальних педагогів, натомість в авторефераті наведено дані обізнаності здобувачів; і навіть дані обізнаності не подані у порівнянні. Представлені на рис.3.22 монографії дані інформаційно-цифрової компетентності здобувачів за 1 та 3 семестри, доцільно статистично опрацювати.
8. Бажано було б уникати неінформативних рисунків (наприклад 4.31 – розклад) та оприлюднення персональної інформації з корпоративної мережі (рис.4.51).
9. На жаль, в монографії зустрічаються стилістичні неточності, огріхи, некоректні посилання і т. і.

Зроблені зауваження та побажання не знижують наукової цінності проведеного дослідження. Зміст роботи свідчить про те, що поставлені завдання дисертантка в ході дослідження виконала. Отримані дисертанткою результати роботи відзначаються самостійністю, науковою новизною, практико-орієнтованістю.

Таким чином, дисертаційна робота «Система педагогічного проектування інформаційно-освітнього середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів» є самостійним завершеним дослідженням, яке розв'язує актуальну наукову проблему в галузі використання інформаційних технологій в освіті – проектування інформаційно-освітнього середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами і доповненнями), що дає підстави для присудження Буйницькій Оксані Петрівні наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри соціології

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

Любов ПАНЧЕНКО

Підпис засвідчую:

Вчений секретар КПІ ім. Ігоря Сікорського

Валерія ХОЛЯВКО

